

ДЕКЛАРАЦІЯ МОП ПРО СОЦІАЛЬНУ СПРАВЕДЛИВІСТЬ У ЦІЛЯХ СПРАВЕДЛИВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ЗМІСТ І ЗНАЧЕННЯ

10 червня 2008 року Міжнародна конференція праці на її 97-й сесії одногосно прийняла Декларацію МОП про соціальну справедливість у цілях справедливої глобалізації [1]. Це вже третя декларація відносно принципів і політики після прийняття у 1919 році Міжнародною конференцією праці Статуту МОП. У Декларації 2008 року відображено принципи, закладені у Філадельфійській декларації 1944 року та в Декларації про основоположні принципи і права у сфері праці 1998 року.

Основні цілі діяльності МОП були сформульовані в преамбулі до Статуту МОП, а згодом деталізовані з урахуванням нових тенденцій в регулюванні трудових відносин у Філадельфійській декларації про цілі та завдання Міжнародної організації праці від 10 травня 1944 року, текст якої додається до Статуту, та Декларації про основоположні принципи і права у сфері праці від 18 червня 1998 року.

Філадельфійська декларація підтвердила фундаментальні принципи, на яких засновується Організація, та значно розширила мандат МОП, наділивши її повноваженнями у питаннях, що виходять за рамки умов праці і стосуються набагато більш широкої сфери умов життя. Прийняття Філадельфійської декларації було обумовлено спробою МОП адаптуватися до нового світового порядку та особливо визначити свою роль у новій системі міжнародних організацій, яка формувалася у той час. Необхідно було розширити і конкретизувати цілі і завдання МОП, розширити сферу діяльності Організації у зв'язку з більш широким підходом до вирішення соціальних проблем [2].

У Декларації 2008 року підтверджено актуальність положень Філадельфійської декларації 1944 року у XXI столітті і готовність МОП вирішувати завдання, поставлені у ній.

Декларація МОП про основоположні принципи і права у сфері праці, ухвалена Міжнародною організацією праці на її 86-й сесії 18 червня 1998 року, з'явилась певною мірою відповіддю МОП на процес глобалізації міжнародної економіки та її соціальних наслідків для трудящих в усьому світі. Ухвалення Декларації переслідувало мету підтвердити в умовах зростаючої економічної взаємозалежності незмінність основних принципів і прав, проголошених у Статуті МОП, та сприяти їх універсальному дотриманню. Декларація привернула увагу світового співтовариства до фундаментальних прав, оскільки вони є передумовою розвитку інших прав працівників у сфері праці в кожній країні [3].

Значення Декларації 1998 року полягає у такому: 1) зроблено акцент на важливості сильної соціальної політики, нерозривного взаємозв'язку між соціальним прогресом та економічним зростанням; 2) конкретизовано основні цілі МОП в умовах глобалізації світової економіки; 3) підкреслено особливе

значення та сенс гарантії дотримання фундаментальних принципів і прав у сфері праці для підсилення зв'язків між соціальним прогресом та економічним зростанням; 4) підтверджено незмінність основних принципів та прав, закріплених у Статуті та Філадельфійській декларації, їх універсальний характер; 5) привернуто увагу до проблем осіб, які мають особливі соціальні потреби, перш за все безробітних та трудящих-мігрантів. У Декларації 2008 року підкреслюється важливість положень Декларації 1998 року.

У сучасних умовах МОП намагається, як ніколи раніше, використовувати усі свої ресурси у сфері нормотворчої діяльності, технічної співпраці та увесь свій дослідницький потенціал в усіх сферах своєї компетенції, домагаючись таким чином у межах глобальної стратегії соціально-економічного розвитку того, щоб економічна і соціальна політики були компонентами, що підсилюють один одного, сприяють створенню умов для широкомасштабного та стійкого розвитку.

Як і десять років тому, МОП виступає за справедливу глобалізацію і має рішучий намір все зробити задля того, щоб цілі забезпечення повної та продуктивної зайнятості й гідної роботи для усіх, у тому числі для жінок і молоді, увійшли до числа центральних завдань відповідної національної та міжнародної політики і стратегій національного розвитку.

Декларація 2008 року була прийнята у період поширеної невпевненості у сфері праці, збільшення порушень прав працівників, зростаючої стурбованості відносно процесу глобалізації. З одного боку, процес економічного співробітництва та інтеграції продовжує допомагати низці країн користуватися високими темпами економічного зростання і розширення зайнятості. З іншого боку, процес глобальної економічної інтеграції змушує багато країн і галузей стикатися з нерівністю у сфері доходів, хронічно високими темпами безробіття і бідності, незахищеністю економік перед зовнішніми потрясіннями, зростанням як незахищеної зайнятості, так і неформальної економіки, що впливає на трудові правовідносини.

Ці та інші негативні наслідки глобалізації потребують з боку міжнародних організацій докладати значно більше узгоджених зусиль, спрямованих на вирішення цих питань. На Всесвітньому саміті на вищому рівні Організації Об'єднаних Націй 2005 року глави держав та урядів підтвердили, що справедлива глобалізація і цілі повної та продуктивної зайнятості і забезпечення гідною роботою усіх є ключовим завданням їх національної та міжнародної політики.

Прийнявши Декларацію 2008 року про соціальну справедливість у цілях справедливої глобалізації, представники урядів та організації працівників і роботодавців 182 держав — членів МОП підкреслили провідну роль цієї організації у забезпеченні прогресу і соціальної справедливості в умовах глобалізації. Держави — члени МОП взяли на себе зобов'язання розширити потенційні можливості Організації в ім'я досягнення даних цілей через Програму гідної праці.

Програма гідної праці була сформульована на 89-й сесії Міжнародної конференції праці у 2001 р. Гідна праця означає, передусім, упровадження в життя принципів та цінностей, проголошених МОП: сприяння соціальної справедливості та забезпечення гуманних умов праці в обстановці свободи та рівних

можливостей для працюючих чоловіків і жінок. Гідна праця включає право на працю, зайнятість, соціальний захист і соціальний діалог, заснований на свободі асоціацій. Розроблена МОП концепція гідної праці має стати відповіддю МОП на виклики глобалізації світової економіки.

Декларація 2008 року інституціоналізує концепцію гідної праці, надаючи їй значення стрижневого елемента політики МОП у вирішенні своїх статутних завдань. МОП вважає Декларацію компасом, що визначає шлях забезпечення справедливої глобалізації, заснованої на принципах гідної праці, розглядає її як практичний засіб забезпечення пришвидшеного прогресу з точки зору виконання Програми гідної праці державами — членами МОП. Таким чином Декларація надає Програмі гідної праці всесвітнього значення і зобов'язує усі держави — члени МОП проводити політику, спрямовану на вирішення стратегічних завдань у таких сферах, як зайнятість, соціальний захист, соціальний діалог і права у сфері праці.

У Програмі гідної праці, що стисло описується у розділі I Декларації, відображені чотири стратегічних завдання МОП. По-перше, сприяння зайнятості завдяки формуванню стабільного інституціонального та економічного середовища, в якому всі люди можуть розширювати та підвищувати свої потенційні можливості і навички, які є необхідними для того, щоб мати продуктивну роботу; усі державні та приватні підприємства є життєздатними, завдяки чому забезпечується зростання і розширюється зайнятість.

По-друге, розробка і розширення заходів соціального захисту, які б мали сталий характер і відповідали національним умовам, у тому числі розширення соціального забезпечення і поширення його на усіх, включаючи міри із надання основного доходу усім особам, хто потребує такого захисту; здорові та безпечні умови праці; політика у сфері оплати праці, тривалість робочого часу та інші умови праці, спрямовані на забезпечення того, щоб усі отримували свою частку суспільних благ по справедливості і щоб мінімальний прожитковий рівень забезпечувався для усіх працюючих, а захист поширювався на усіх осіб, які його потребують.

По-третє, сприяння соціальному діалогу і трипартизму як належному способу приведення рішень стратегічних завдань у відповідність з потребами і можливостями кожної країни; переведення економічного розвитку у русло соціального прогресу, а соціального прогресу у русло економічного розвитку; сприяння досягненню консенсусу щодо відповідних мір національної та міжнародної політики, які впливають на зайнятість і програми у сфері гідної праці; сприяння досягненню консенсусу з відповідних мір національної та міжнародної політики, що впливають на зайнятість і стратегії та програми у сфері гідної праці; надання ефективного характеру трудовому законодавству і трудовим інститутам.

По-четверте, дотримання, сприяння і реалізація основоположних принципів і прав у сфері праці, які є особливо важливими і як основоположні права, і як сприятливі умови, необхідні для вирішення усіх стратегічних завдань. При цьому відзначається, що свобода об'єднання і дійове визнання права на веден-

ня колективних переговорів є надзвичайно важливими передумовами вирішення чотирьох стратегічних завдань; порушення основоположних принципів і прав у сфері праці не може застосовуватися або використовуватися іншим чином як визнаної та законної переваги, а трудові норми не повинні використовуватися в цілях протекціоністської торгівельної політики.

У Декларації підкреслюється, що ці завдання нерозривно пов'язані між собою, взаємозалежні та взаємодоповнюючі. Нездатність вирішувати будь-яку з них сповільнить вирішення інших завдань.

Принципи і положення міжнародних трудових норм розглядаються як найважливіші засоби вирішення усіх цих завдань. При цьому необхідно повною мірою враховувати національні умови, особливості та потреби, а також пріоритети, що ставлять перед собою представницькі організації роботодавців і працівників.

Декларація пропонує МОП сприяти своїм державам-членам у цілях підтримки їх зусиль, спрямованих на реалізацію положень Декларації з урахуванням національних потреб і особливостей. У Декларації йдеться про необхідність пошуку нового партнерства з недержавними та іншими економічними суб'єктами, такими як багатонаціональні корпорації та профспілки, які діють на глобальному галузевому рівні, на основі консультацій з національними і міжнародними організаціями роботодавців та працівників у цілях підвищення ефективності програм і практичної діяльності МОП.

Декларація 2008 року підтверджує сучасність і актуальність мандата МОП і переконливо підтверджує, що Організація повна рішучості виконувати взяті на себе зобов'язання. У Декларації підкреслюється значення унікальної переваги МОП та її законних прав, заснованих на принципах трипартизму, а також на багатому практичному досвіді її тристоронніх учасників — урядів, організацій роботодавців і працівників — у справі проведення економічної та соціальної політики, що впливає на життя усіх людей.

У Доповненні до Декларації передбачений механізм її реалізації. Мета цього механізму реалізації полягає у визначенні засобів, за допомогою яких Організація буде надавати допомогу своїм державам-членам щодо виконання ними зобов'язань відносно чотирьох стратегічних завдань, що мають важливе значення для виконання Організацією свого мандата.

У Декларації визнається провідна роль Міжнародної організації праці у справі сприяння і досягнення прогресу та соціальної справедливості у світі, що постійно змінюється. МОП взяла на себе зобов'язання проводити у різних країнах всесвітні програми, спрямовані на досягнення цілей повної зайнятості і підвищення рівня життя, забезпечення мінімальної заробітної плати і вживання заходів розширення соціального забезпечення в цілях надання основного доходу усім, хто цього потребує, а також на вирішення інших завдань, поставлених у Філадельфійській декларації.

Значення Декларації полягає також у визнанні у світі, що стає усі більш взаємозалежним і складним, та з урахуванням глобалізації виробництва основоположних цінностей свободи, гідності людини, соціальної справедливості, захищеності і безпеки та недопущення дискримінації основоположними елемен-

тами сталого економічного і соціального розвитку та ефективності. Підкреслюється актуальність соціального діалогу і практики трипартизму між урядами та представницькими організаціями працівників і роботодавців всередині держав і між ними. Відзначається важливість трудового правовідношення як засобу забезпечення правового захисту працівників. Основою основ стабільного економічного розвитку і розширення перспектив зайнятості визнаються високопродуктивні, рентабельні та життєздатні підприємства поряд з розвинутою соціальною економікою і ефективно діючим державним сектором.

Декларація 2008 року свідчить про докорінне оновлення Організації після прийняття Філадельфійської декларації. МОП має забезпечити реальне і ефективне зближення національної та міжнародної політики, яка б вела до справедливої глобалізації і до більш широкої доступності гідної роботи для жінок і чоловіків усього світу.

Література

1. Декларація МОП про соціальну справедливість в цілях справедливої глобалізації: прийнята Міжпар. конф. праці на її 97-й сесії 10 черв. 2008 р. // Труд за рубежом. — 2008. — № 4. — С. 142–156.
2. Эдди Ли. Филадельфийская декларация: ретроспектива и перспектива // Международный обзор труда, 1994. — М., 1995. — Т. 133, № 4–6. — М., 1995. — С. 39–56.
3. Чанисева Г. И. Коллективные договоры в сфере труда: теоретико-правовой аспект: монография / Г. И. Чанисева. — О.: Юрид. л-ра, 2001. — С. 190–196.

Анотація

Чанисева Г. И. Декларация МОП про соціальну справедливість у цілях справедливої глобалізації: зміст і значення. — Стаття.

У статті розкривається зміст та значення Декларації МОП про соціальну справедливість у цілях справедливої глобалізації 2008 року. Аналізуються цілі, завдання та основні напрямки діяльності Міжнародної організації праці в сучасних умовах. Розкривається значення соціальних ініціатив Міжнародної організації праці в умовах глобалізації економіки.

Ключові слова: Міжнародна організація праці, глобалізація, фундаментальні принципи, соціальна справедливість.

Аннотация

Чанисева Г. И. Декларация МОТ о социальной справедливости в целях справедливой глобализации: содержание и значение. — Статья.

В статье раскрывается содержание и значение Декларации МОТ о социальной справедливости в целях справедливой глобализации 2008 года. Анализируются цели, задачи и основные направления деятельности МОТ в современных условиях. Раскрывается значение социальных инициатив МОТ в условиях глобализации экономики.

Ключевые слова: Международная организация труда, глобализация, фундаментальные принципы, социальная справедливость.

Summary

Changysheva G. I. ILO Declaration of Social Justice in the Goals of Fair Globalization: Essence and Importance. — Article.

The article is devoted to examination of the content and sense of ILO Declaration of social justice for purposes of fair globalization (2008). Objects, tasks and main directions of activities of International Labour Organisation in the present conditions are analyzed. The sense of International Labour Organisation social initiatives in conditions of globalization is exposed.

Keywords: International Labour Organisation, globalization, fundamental principles, social justice.